

سیمای امیر علی شیرنوایی

در کتاب

«مکارم الاخلاق»

• مجتبی تبریزی‌نیا

مطالعات علمی و تأثیفات مختلف دست بر نداشت و مجلس او مجمع علماء و فضلاً آن روزگار و کتابخانه وی نیز مورد استفاده دانش پژوهان بود. خواندمیر نیز از آن کتابخانه بهره فراوان برده است. سرانجام امیر علی شیر از امور دولتی کناره رفت و متزوی گشت و در پیشی از این امور ترجیح داد و با عبدالرحمان جامی مصاحب گشت و عاقبت به سال ۹۰۶ یا ۹۰۷ هـ ق در گذشت.

و اما خواندمیر (غیاث الدین بن همام الدین) در حدود سال ۸۰۸ هـ ق در هرات متولد شد و به سال ۹۴۲ در هندوستان در گذشت. پدرش همام الدین شیرازی، سالی چند وزارت سلطان محمود میرزا ابن ابوسعید گورکانی را داشت و مادرش، دختر میرخواند، صاحب روضه الصفا است. وی از ادیا و مورخان نامدار قرن دهم هجری است که تحت تعلیم و تربیت میرخواند بزرگ شد و در دوره مشعشع امیر علی شیر نوایی در هرات می‌زیست و از حمایت و پرورش آن وزیر ادب پرور بپرورمند شد اما دوره نبوغ و ظهور اثر مهمش که کتاب حبیب السیر باشد مصادف گردید با عهد دولت شاه اسماعیل اول صفوی که اتفاقاً ظهور وی با وفات امیر علی شیر نوایی در سال ۹۶۰ مقارن افتاد. خواندمیر پس از مرگ نوایی در سال ۹۷۵ (ق) به خدمت بدیع الزمان میرزا (فرزند سلطان حسین بایقرضا) در آمد و پس از چندی به وزارت شاهزاده مذکور پرگزیده شد. خواندمیر بسیار مورد احترام و محروم اسرار بدیع الزمان بود و بیشتر امور دیوانی و

■ مکارم الاخلاق: شرح احوال و زندگانی امیر علی شیرنوایی

■ غیاث الدین بن همام الدین خواندمیر

■ مقدمه و تصحیح و تحقیق: محمد اکبر عشیق

■ ناشر: مرکز نشر میراث مکتب، تهران چاپ

۱۳۷۸

«دفتر نشر میراث مکتب» مؤسسه‌ای فرهنگی است که در راستای شناسایی و احیاء و تصحیح و نشر متون کهن و نسخه‌های خطی گنجینه‌های فرهنگ و تاریخ اسلام و ایران طی سال‌های اخیر گام‌های مؤثری برداشته است. از مجموع ۶۹ عنوان کتابی که تاکنون از سوی این دفتر در دسترس اهل علم و تحقیق قرار گرفته، در حدود دوازده کتاب به حوزه تاریخ و چهارفایای تاریخی ایران و اسلام اختصاص دارد.^۱

آخرین اثر تاریخی که از سوی دفتر نشر میراث مکتب احیاء و در اختیار تاریخ پژوهان ایران قرار گرفته با عنوان مکارم الاخلاق در شرح احوال و زندگانی امیر علی شیرنوایی است که به قلم خواندمیر (غیاث الدین بن همام الدین ۸۸۰ - ۹۴۲ هـ ق) تألیف شده و مقدمه و تصحیح و تحقیق آن توسط آقای احمد عشیق صورت گرفته و از ۲۹۵ صفحه با ۱۵۰۰۰ ریال بهاء پرخوردار است.

امیر علی شیر نوایی وزیر سلطان حسین میرزا باقرای گورکانی (۸۷۵ - ۹۱۱ هـ ق) و از بزرگ زادگان خاندان جفتای، حاکم ماوراء النهر و کاشغر و بلخ و بدخشان بود. وی مردی داشتمند و علم دوست و شاعر بود که اشعاری به دو زبان فارسی و جغتایی سروده است او در سال ۹۴۴ ق. متولد شد و هنگامی که سلطان حسین میرزا در هرات به سلطنت نشست، منصب مهرداری را به امیر علی شیر واگذار کرد و اندکی پس از آن امر صدارت را نیز به او داد. اما علی شیر با وجود همه مشغله، از

شیده، بفرموده بود: «شده؛
الاخلاق»، از پیشگفتار مفصل و مصحح محترم که در
ادامه شرح زندگانی و وقایع ایام و آثار خواندمیر، ارائه
نموده‌اند، به دلیل جامعیت و تسلط ایشان بر اثر تصحیح

مکارم الاخلاق: خواندمیر پس از پایان بردن دو اثر نخست خود، مأثر الملوک و خلاصه الاخبار، در صدد برآمد تا کتاب دیگری درباره زندگانی و اثار مادی و معنوی امیر علی شیر نوایی به وجود آورد؛ زیرا وی در سایه حمایت آن وزیر داشت پرور مراحل ترقی و کمال را بیموده بود. بنابر آن، جهت جبران محبتهای پشتیبان خود، در واپسین سالهای زندگانی امیر، مکارم الاخلاق را تألیف کرد. بیشتر هدف نویسنده در این کتاب، قدردانی و سپاسگزاری از امیر علی شیر نوایی و نیز ماندگار ساختن نام نیک و بیان خدمات ارزشمند وی بوده است.

خواندمیر در نگارش مکارم الاخلاق، به جهت پایدار ماندن خدمات ارزنده امیرعلی شیر در تاریخ، بیشتر از مشاهدات خود - که به خاطر سپرد یا بر کاغذ بازنویسی کرده بود - سود برده است. اما پیش از آنکه این اثریه پایان برسد، امیرعلی شیر نوایی در سال ۹۰ (۱۵۰۰ ه.ق.) درگذشت و خواندمیر ناگزیر با افزودن شرح در گذشت حامی خود، این اثر را به سلطان حسین پادشاه فرماننمای مقتنی خواهان تقدیم کرد. است

مکارم الاخلاق مشتمل است بر دو مقدمه، ۵۵
مقصد و خاتمه. نویسنده در مقدمه نخست پس از حمد
و ستابیش پروردگار درباره تالیف اثر و پیشکش کردن
آن به سلطان حسین باقیراستخن به میان اورده و پس از
آن در مقدمه دوم به ذکر مکارم اخلاق و ذکر ولادت
امیرعلی شیر پرداخته. وی در این بخش با اختصار به ذکر
رویدادهایی که در طول تاریخ در هفدهم رمضان روی
داده است، می‌پردازد، تا بدین گونه به تاریخ ولادت
امیرعلی شیر نوابی رنگ و بوی مذهبی بخشد و آن را
می‌آک و می‌سون، بنما باند.

مقصد اول با مطلبی در منزلت عقل و ادراک شروع شده، که نویسنده پس از بیان شرف عقل و ادراک به توصیف دانش و درک امیر پرداخته و نقش او را در خدادادهای تاریخ تسبیح داشته است.

پژوهش در این مقصد نشانگر آن است که خواندمیر هنگام نگارش مکارم الاخلاق به الذريعة الى مكارم الشرعية، نگاشته راغب اصفهانی توجه بسیاری داشته و از آن پهره برده است؛ چه راغب در باب اول فصل ثانی کتاب خود در فضیلت عقل، و در باب دوم از انواع عقل سخن رانده و سپس به توصیف عقل غریزی پرداخته است. خواندمیر در نگارش مقصد اول به احادیشی که علامه راغب در اثر خود یاد کرده، استناد جسته است و در حکایت اول از رویدادهای سخن گفته

که دلالتی به عقل غریزی امیر علی شیر دارد.
در مقصد دوم، نخست به توصیف فضیلت علم و

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَبِنَفْعِكُلِّ

حد و شناختی که زنیت داشت، پایان گذاشت اما هنوز را شاید و مکرر پس کرد از
مجموعه مخاطن اوصاف را پاره بود خلائق را سازه ای داشت که نیک قدر است
و اباع و خانم خلقت و اخراج و قسمی بجهات مخلوقات علوی مبتلی
و در خزانه کنست که نیز اعجینهای اینها بفتح خلقت اینکه ای اعوی و کش و ده جهانبر آ
سباب معرفت خود را اطلاع کرد و ایندشنوی مونتش کشیدی رهایی
ذخود گلکه بعی مزدهایی و کسرید زاندیش چهار گون کنیم، نکردنی گفته
چن کنیم، چنانی که بخوبی وجود بینی نوع اینان دلکتان نمایش تبیشم
نمیم، نمایش سار و حی با حسن و بجهیزیت و نشان اقبال طایله از این انسان
که مرتضی سلطنت پیغامبر فرقی بعین بسب اوراک حقیقی
ست از تبعاع پذیرفت پست طایع مردم نمایش گشت و کرد بجزیم

تصویر صفحه اول نسخه خطی

خود - نوایی - در بیان سجایی اخلاقی و ذکر خدمات مفید مادی و معنوی او تالیف کرد. در این اثر از عنایت نوایی به علماء و شعراء و نویسنده‌گان و ذکر صفات پسندیده‌ای او چون رافت، تواضع، وجود و سخاوت، دینداری و پرهیز از تعلقات دنیوی، ساخت و مرمت اینیه و اماکن مذهبی و عام‌المنفعه مانند مساجد، خانقاها، مدارس، حمام‌ها، آثار منظوم و مستور و لطایف و مطابیات پندامیزش، پیومن با خواجه عیبدالله احرار تقسیمندی و سرانجام مرگ وی سخن می‌توان گفت، مکارم الاخلاق آنگونه که محتوای موضوع و محتوای اثر می‌نمایاند، تنها شرح احوال امیر علی شیر - که بر پایه سیر رویدادهای تاریخی تنظیم شده باشد - نیست، بلکه اثری ادبی - تاریخی است که نویسنده به تفصیل درباره جنبه‌های زندگانی و روزگار حامی خویش سخن رانده و در عین اختصار در برگیرنده اطلاعاتی است که در دیگر آثار دوران یادشده وجود ندارد این اثر می‌تواند منبع ارزشمندی جهت بررسی و پژوهش در تاریخ ادبی - اجتماعی یا بیان دوران تیموری به شمار آید. در اینجا به منظور معرفی اجمالي کتاب «مکارم خواندگی از سال ۹۱۳ ه.ق. که دوره کشاکش امیران تیموری، حملات ازبکان، درگیری شاه اسماعیل صفوی با ازبکان و اوضاع نازارام و پرالتهاب و اغتشاش بود، در هرات و نواحی همچووار می‌زیست تا اینکه بالآخره در سال ۹۳۴ ه. ق. به هندوستان عزیمت کرد و در سال ۹۳۵ به شهر آگره رسیده اندکی بعد، از مقربان دربار بابر، امپراتور مغولی هند گردید و عاقبت در سال ۹۳۲ ه. ق در همانجا درگذشت و بنا به وصیت خود در دهلی، چب مزار خواجه نظام الدین اولیا به خاک سپرده شد.

از جمله تالیفات خواندگی میر عبارات اند از:

خلاصة الاخبار فی بيان احوال الاخیار، مستحب تاریخ و صاف، مکارم الاخلاق، مآثر الملوك، دستورالوزراء، جلد هفتم روضة المصفاة، نامه نامی، حیب السیر و همایون نامه است. و ظاهراً غیر از اینها تالیفات دیگری نیز داشته است.^۲

خواندگی علاوه بر کتاب خلاصه الاخبار که آن را به مخدوم خود امیر علی شیر نوایی پیشکش نمود، کتاب مکارم الاخلاق رانیز به جهت قدردانی از یاور و حامی

مرتبه علمی در جامعه اسلامی پرداخته، آنگاه از دوران تحصیل امیرعلی شیردره را، سمرقند و بیوستن وی به دربار سلطان حسین با یقرا سخن گفته و در پایان از پایه گذاری مدرسه‌ها و نیز فهرست کتابها و آثاری که داشتمدان و نویسنده‌گان روزگار وی به نام امیرعلی شیرنوایی تصنیف کردند، نام برده است.

مقصد سوم به بیان فضیلت شعر و عظم شان شعراء اختصاص دارد. این بخش در برگیرنده سه نامه از نورالدین عبدالرحمان جامی به امیرعلی شیر و هم شماری از معماهای وی می‌باشد و نویسنده در خاتمه به فهرست آثار منظومی بسته می‌کند که به نام نامی آن حضرت شرف اتمام یافته است. فحوای مطالب چنان می‌نمایاند که خواندمیر در هنگام نگارش مقصد سوم به روضه هفت بھارستان^۱، عبدالرحمان جامی نظر داشته است. مقصد دوم و سوم از دیدگاه کتاب‌شناسی و اخوانیات می‌تواند منبع بسیار ارزشمندی به شمار آید. خواندمیر مقصد چهارم را به ذکر فضیلت انشا و بیان منزلت افضل سخن آرا اختصاص داده. وی نخست آثار منثور امیرعلی شیر را برشمرده، پس از آن به نقل نامه امیرعلی شیر به خواجه افضل الدین محمد خود را شهابالدین عبدالله پرداخته تا ممارست حامی خود را در فن انشا به خوانندگان بنمایاند، و در پایان، با اندک شرح و توضیح، آثار منثوری را که به امیر اهدای شده است، ارائه می‌کند.

مقصد پنجم که نویسنده آن را در بیان انداختن ذخیر عقیقی و اعراض از دنیا و مافیها نامیده، از آثار صوفیانه‌ای که در محضر عبدالرحمان جامی مطالعه کرده‌اند. در پایان از سخاوت امیر در امور خیریه مانند ساختن خانقاها، رباطها، حوضها، حمامها و همگانی در خراسان سخن گفته و هر کدام را با جای و مکان آن مشخص می‌کند. این بخش در شناخت آثار سده نهم هجری بسیار ارزشمند است، زیرا بخش فراوانی از این دست آثار تاکنون از بین رفته و در لابالی برگهای تاریخ بجز نام، هیچ چیز دیگری بر جای نمانده است.

در مقصد ششم نویسنده به بیان رعایت اركان شریعت حضرت رسالت می‌پردازد و از بنا و مرمت مسجدها که به دستور امیرعلی شیر صورت پذیرفته باشد. اندک شرح یاد می‌کند و آن را جزیی از وظایف دینی و نیک امیر بر می‌شمارد. این بخش شامل متون نامه سلطان حسین با یقرا خطاب به امیرعلی شیر است که جهت مسافرت حج و زیارت خانه خدا برایش فرستاده. همچنین متون یک نشان راه که در سال ۹۰۵ ه. ق. بمناسبت یاد شده، صادر گردیده است. چون نویسنده بیشتر به رویدادهای تاریخی توجه دارد، در این بخش به استیلای محمدخان شیبانی و یورش احتمالی وی به خراسان اشاره می‌کند.

بر جویی بر این سیاق قم تمامی دفاتر ادارت بحث بررسی داده
الآن سید روح الله شیرخوش عدالت من آن باشی هیئت شنت
و تایخ نویشت و مکان از جواب است که شاه راهیان بدهی خانه بزرگ از
وزیر پارس قلعه بنابراین رسیده که تهیه بودت نیای کفرزاده
آثار رحمت شاز خار راز همان سکان باعی کارانه شکست که اراده رحمت بود
شناخته رحمت بر رعن بکسان فوتش را آوار رحمت پوشیده نامه کشواره فخر را
در بیان تایخ و میراث عالمیت خداوندی قدس سنه فلکه بسیار تغییر فرموده
و این نیز از اتفاق اذیت شده برای او عین موارد افتخار و فخر و از این
کشیده از این که بگفته نظر اول عیشه کام و شاه کام این پنجه
بعد داده اول ملکیت بیارایه
که علیه این اول ملکیت باشد
که علیه این اول ملکیت باشد
تصویر صفحه آخر از صفحه مطلع

نویسنده از ارائه این امر توجه دادن خواننده بوده ته
صرفاً از است من.
شایان ذکر است که تصحیح حاضر بر اساس دو
نسخه خطی صورت گرفته که اولی با تاریخ کتابت
۱۹۶۵. ق از موزه بریتانیا و دومی با تاریخ کتابت
۱۹۷۸. ق. نسخه‌ای شخصی متعلق به شادروان خال
محمد خسته بوده است. در سرآغاز کتاب نیز تصویر
صفحة اول و آخر نسخه خطی چاپ شده است یکی از
ویزگی‌های شایان تقدیر اثر حاضر که بر کیفیت آن
بسی افزوده علاوه بر پیشگفتار جامع و مفید مصحح - در
شرح احوال و زندگانی و دوcean حیات و آثار خواندمیر و
کتاب مکارم الاخلاق او -، تعلیقات مفصل و
فهرست‌های مختلفی است که مصحح و محقق محترم
در پایان کتاب بر ساخته‌اند به طوری که ۱۲۵ صفحه
پایانی کتاب را به خود اختصاص داده و اطلاعات مفید و
راهنمایی‌های کارآمدی در اختیار خوانندگان می‌گذارد
بخش تعلیقات شامل شرح و معرفی و توضیحی
پیرامون ۸۲ مورد اعم از اماکن تاریخی، اشخاص
نامبرده در متن و آثار و تالیفات مختلف است که

مقصد هفتم به رافت و رحمت و هشتم به فضیلت و
تواضع اختصاص یافته است نویسنده ضمن تمثیل به
حکایتها و داستانهای پندامیز از دلسوزی و فروتنی
امیرسخن می‌راند.
خواندمیر در مقصد نهم از جود و سخاوت
امیرعلی شیرنوایی به سلطان، شاهزادگان امیران و
سایرین سخن گفته و در مقصد دهم از لطایف
ومطالیات پندامیز امیرعلی شیرنوایی سخنی را ارائه
داده است.
خاتمه کتاب شامل دو بخش است: در پاره نخست
ضمون حکایت، به پیوند نزدیک امیرعلی شیر با
خواجه عبدالله امیر اشاره نموده، و در پاره دوم به انتقال
مقرب الحضرت سلطانی به جهان جاویدان از عالم فانی
پرداخته و با اوردن ماده تاریخهایی که شاعران، و نیز
خود او، درباره مرگ امیرعلی شیرنوایی سروده‌اند، کتاب را
به انجام برده است.

ایات و مصraigهایی که در ضمن متن داستانهای
آمده است، به گونه‌ای گزینه گردیده که با محتوای
داستانهای منثور کاملاً هماهنگی داشته، و دیگر هدف

طایفه‌ها و فرقه‌ها و طریقه‌ها، نام جای‌ها، کتابها، واژه‌نامه و فهرست منابع و مأخذ مصحح به پایان می‌رسد.

پانویسها:

- ۱- با امید به اینکه به زودی در آینده معرفی جامعی از این کتابها در اختیار خوانندگان محترم قرار گیرد، در اینجا به فهرست کتاب‌های تاریخی دفتر نشر میراث مکتبه اشاره می‌شود:
 - تاریخ آل سلجوک در آنطاولی / از مؤلف ناشناخته (زندگانی در ۷۶۵ ه. ق)، مقدمه و تصحیح از نادره جلالی، چاپ اول ۱۳۷۷ ص، بهاء ۷۰۰۰ ریال.
 - تاریخ بخارا، خوقند و کاشغر / میرزا شمس بخارایی، مقدمه و تصحیح و تحقیق محمد اکبر عشیق، چاپ اول ۱۳۷۷ ص، بهاء ۱۲۰۰۰ ریال.
 - مجلمل رشوند / محمدمعلی خان رشوند (قرن ۱۳ ق)، تصحیح دکتر متوجه ستوده و عنایت الله مجیدی، چاپ اول ۱۳۷۸ ص، بهاء ۱۵۰۰۰ ریال.
 - جغرافیای نیمروز / ذوالفارگرمانی (قرن ۱۳ ق)، به کوشش عزیزالله عطاردی، چاپ اول ۱۳۷۶، ۲۲۰ ص، بهاء ۱۲۰۰۰ ریال.
 - جغرافیای حافظ ابرو / شهاب‌الدین عبدالله خواصی مشهور به حافظ ابرو (قرن ۹ ق)، تصحیح صادق سجادی، ج ۱، چاپ اول ۱۳۷۵، بهاء ۱۲۰۰۰ ریال.
 - ترجمه تقویم التواریخ (سالشمار رویدادهای مهم جهان از آغاز افرینش تا سال ۱۰۸۵ ه. ق) / حاجی خلیفه (قرن ۱۱ ه. ق)، از مترجمی ناشناخته، تصحیح میرهاشم محدث، چاپ اول، ۱۳۷۵ ص، بهاء ۲۲۰۰۰ ریال.
 - ظرفنامه خسروی (شرح حکمرانی سید امیر نصرالله بهادر سلطان بن حیدر ۱۲۷۷ - ۱۲۴۲ ه. ق) / از مؤلفی ناشناخته، تصحیح دکتر متوجه ستوده، چاپ (اول، ۱۳۷۷، ۲۶۳ ص، بهاء ۱۰۰۰۰ ریال).
 - آثار احمدی (تاریخ زندگانی پیامبر اسلام و ائمه اطهار علیهم السلام) / احمد بن تاج الدین استر ایادی (قرن ۱۰ ق) به کوشش میرهاشم محدث، چاپ اول ۱۳۷۴، ۵۵۹ ص، بهاء ۱۶۰۰۰ ریال.
 - راحة الارواح و مونس الاشباع (در شرح زندگانی، فضائل و معجزات رسول اکرم، فاطمہ‌زهرا و ائمه اطهار علیهم السلام) / حسن شیعی سبزواری (قرن ۸ ه. ق)، به کوشش محمد سیهربی، چاپ اول ۱۳۷۵، ۲۹۸ ص، بهاء ۷۵۰۰ ریال.
 - فیض الدمعوع (شرح زندگانی و شهادت امام حسین علیهم السلام) / محمد ابراهیم نواب بدایع نگار (قرن ۱۳ ه. ق)، تصحیح اکبر ایرانی قمی، چاپ اول، ۱۳۷۴، ۲۹۶ ص، بهاء ۷۰۰۰ ریال.
 - فواید راه آهن / محمد کاشف (قرن ۱۲ ه. ق)، به کوشش محمد جواد صاحبی، چاپ اول ۱۳۷۳، ۱۲۲ ص، بهاء ۳۴۰۰ ریال.
 - ۲- خواندنمیر: تاریخ حبیب‌السیر، زیرنظر دکتر دیر سیاقی، تهران، کتابفروشی خیام، جلد اول، چاپ سوم، ۱۳۶۲، مقدمه، صص ۴ - ۱۰.
 - ۳- النریسیه الی مکارم الشریعه، ص ۱۲۲ - ۱۲۷.
 - ۴- بهارستان، ص ۸۹ - ۱۰۹.

<p>محبوب القلوب
خواجه شهاب‌الدین عبدالله مروارید و شرح حال وی</p> <p>مولانا کمال الدین عبدالواسع و شرح حال وی</p> <p>نسایم المحبة
لسان الطیبر</p> <p>خانقاہ اخلاقیة و مدرسه اخلاقیه و جایگاه آن در خراسان</p> <p>خانقاہ جماعت‌خانه سرمهزار مولانا شمس‌الدین محمد تبادکانی و شرح حال وی</p> <p>عمارت سرمهزار ابوالولید و شرح حال وی</p> <p>عمارت سرمهزار امیر عبد‌الواحد و شرح حال وی</p> <p>خانقاہ سرمهزار شیخ فرید‌الدین عطار رباط سرخیابان</p> <p>تقویز رباط و سوابق تاریخی آن</p> <p>رباط سرکوچه علامت پل تولکی و سوابق تاریخی آن</p> <p>با غراغنی و سوابق تاریخی آن</p> <p>مسجد جامع پل کارد مولانا نظام عبد‌الحی طبیب و شرح حال وی</p> <p>فلوری و محل ضرب آن</p> <p>شیخ جلال‌الدین ابوسعید پورانی و شرح حال وی</p> <p>خواجه کلان و شرح حال وی</p> <p>حمید‌الدین تبادکانی و شرح حال وی</p> <p>امیر ابراهیم مشعشع</p> <p>امیر صدر‌الدین یونس و شرح حال وی</p> <p>خواجه عبدالرحمان احمد تقی‌زاده و شرح حال وی</p> <p>مولانا کمال الدین حسین کاشفی و شرح حال وی</p> <p>آمویه و سوابق تاریخی آن</p> <p>بدیع‌الزمان میرزا و شرح حال وی</p> <p>امیر سید حسن اردشیر و شرح حال وی</p> <p>مولانا قطب‌الدین خواصی و شرح حال وی</p> <p>خواجه حسین گیرنگی و شرح حال وی</p> <p>محمد‌معتمدی و شرح حال وی</p> <p>مولانا صانعی و شرح حال وی</p> <p>میرسر برہنہ و شرح حال وی</p> <p>اصفی هروی و شرح حال وی</p> <p>مسجد جامع هرات و سوابق تاریخی آن</p> <p>میرک نقاش و شرح حال وی</p> <p>خواجه حافظ محمد خطاط و شرح حال وی</p> <p>شاه بخت پادشاه اوزبیک و شرح حال وی</p> <p>کتاب با سیزده فهرست شامل فهرست‌های: آیات، احادیث، ابیات، ماده تاریخ‌ها، معماها، نام‌ها و اصطلاحات دیوانی، اصطلاحات دیری، نام کسان، نام</p>	فهرست آنها به قرار زیر می‌باشد: دارالسلطنه هرات و مسمای شدن آن به این لقب می‌منته و سوابق تاریخی آن با غراغن و سوابق تاریخی آن خواجه فضل الله ابواللیثی و شرح حال وی نهر انجلی و جایگاه آن در خراسان امیر برهان‌الدین عطاء‌الله نیشاپوری و شرح حال وی قاضی اختیار‌الدین حسن ترتیبی و شرح حال وی امیر مرتضی و شرح حال وی امیر جمال‌الدین عطاء‌الله اصلی و شرح حال وی امیر صدر‌الدین ابراهیم مشهدی درس نظامیه مرو و سوابق تاریخی آن میرزا محمد مشهور به کیچیک میرزا و شرح حال

۹

- کمال الدین مسعود شروانی و شرح حال وی
- مولانا درویش علی طبیب و شرح حال وی
- مولانا ططفی و شرح حال وی
- خمسه ترکی امیر علی شیرنوایی و سال تأليف آن
- غرايبة الصغر و سال تأليف آن
- نواز الشباب و سال های تأليف آن
- بدایع الوسط
- فواید الكبر
- میزان الاوزان
- ترجمه چهل حدیث
- دیوان قصاید فارسی و مقدمه آن
- رسالة مفردات در فن معما
- مولانا طوطی و شرح حال وی
- خواجه ناصر‌الدین عبید‌الله و شرح حال وی
- پهلوان محمد ابوسعید و شرح حال و رابطه وی با امیر علی شیر نوایی
- مولانا اهلی شیرازی و شرح حال وی
- خواجه مسعود گلستانی و شرح حال وی
- مولانا شمس‌الدین محمد بدخشی و شرح حال وی
- امیر نظام‌الدین احمد سهیلی و شرح حال وی
- امیر کمال‌الدین حسین جلالی و شرح حال وی
- مولانا نظام‌الدین استرابادی و شرح حال وی
- مولانا فضیح‌الدین صاحب دارا و شرح حال وی
- مجالس التفایس و ترجمه‌های فارسی آن
- تاریخ مجمل در بیان احوال ملوک عجم
- خمسه‌المتحیرین و چگونگی تأليف آن
- منشات ترکی نوایی
- رساله در بیان احوال امیر سید حسن
- رساله در احوال پهلوان محمد ابوسعید